

УДК 336.763

О. М. Герасименко,
викладач кафедри економіки підприємства
Східноєвропейського університету
економіки і менеджменту (Черкаси)

ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ТОРГОВЦІВ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ ЯК СИСТЕМА ОЦІНКИ ЇЇ РІВНЯ

У статті досліджено поняття «загрози» економічній безпеці суб'єктів господарювання та розкрито його сутнісну і функціональну характеристику. Запропоновано та теоретично обґрунтовано класифікацію загроз для побудови механізму забезпечення економічної безпеки торговців цінними паперами.

Ключові слова: загроза, небезпека, ризик, невизначеність, економічна безпека, торговці цінними паперами.

Е. М. Герасименко
УГРОЗЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
ТОРГОВЦЕВ ЦЕННЫМИ БУМАГАМИ КАК
СИСТЕМА ОЦЕНКИ ЕЕ УРОВНЯ

В статье исследовано понятие «угрозы» экономической безопасности субъектов хозяйствования и раскрыто его сущностную и функциональную характеристику. Предложена и теоретически обоснована классификация угроз для построения механизма обеспечения экономической безопасности торговцев ценными бумагами.

Ключевые слова: угроза, опасность, риск, неопределенность, экономическая безопасность, торговцы ценными бумагами.

O. M. Gerasymenko
THREATS TO ECONOMIC SAFETY OF
THE SECURITIES DEALERS AS A SYSTEM OF
AN ESTIMATION OF ITS LEVEL

In the article the definition of a «threat» to the economic security of economic entities is explored and its essential and functional characteristics are revealed. The classification of threats to build a mechanism of ensuring the economic safety of securities dealers is proposed and theoretically justified.

Key words: threat, danger, risk, uncertainty, economic security, securities dealers.

Постановка проблеми. Економічна безпека суб'єктів господарювання є поняттям досить новим, а тому воно ще не має загально визначеного тлумачення. Стосовно підприємства її розглядають як інтегральну оцінку ресурсного потенціалу та ступеня захищеності підприємства від негативної дії зовнішнього середовища. У понятті «економічна безпека» містяться як елементи діагностики поточного стану, так і прогноз майбутніх ризиків та загроз.

Актуальність дослідження викликана необхідністю, по-перше, всебічного наукового аналізу й розробки системи показників економічної стійкості та безпеки підприємства, виявлення небезпек і загроз, що призводять до втрати економічної стійкості та безпеки, з метою вибору й обґрунтування системи заходів, що протидіють цій тенденції, і, по-друге, визначення економічної стратегії торговця цінними паперами, що спрямована на досягнення його стійкості в короткостроковому та довгостроковому періодах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання аналізу сутності та оцінки економічної безпеки суб'єктів господарювання досліджувалися багатьма вітчизняними і зарубіжними науковцями, серед яких можна виділити таких учених, як О. М. Бандурка [1], О. І. Барановський [2], В. М. Геєць [3], Г. В. Козаченко [4], М. В. Куркін [5; 6], О. М. Ляшенко [4], Є. О. Олейніков [7], В. Л.

Ортинський [8], В. П. Пономарьов [4], Н. Й. Реверчук [9]. Сферу забезпечення економічної безпеки підприємств, банків, організацій та установ ці науковці розглядають як пріоритетний напрям діяльності зазначених суб'єктів господарювання й найважливіший етап управління їх фінансово-економічним станом. Однак багато теоретичних і практичних питань цього напрямку дослідження потребує подальшого розгляду та вдосконалення з урахуванням специфіки діяльності зазначених суб'єктів.

Невирішені раніше проблеми. Існування неоднозначності у визначенні поняття «загроза» і різноманітність його трактувань різними авторами, а також відсутність класифікації загроз економічній безпеці, адаптованій до специфіки діяльності торговців цінними паперами, породжує неоднозначність у методиках її оцінки та механізмах забезпечення безпеки.

Мета дослідження – розкрити і проаналізувати існуючі трактування поняття «загроза» економічній безпеці суб'єкта господарювання, визначити сутність поняття «загроза» економічній безпеці торговця цінними паперами та розробити класифікацію загроз за можливими класифікаційними ознаками, що створені відповідно до специфіки діяльності торговців і дають можливість якісно оцінити рівень їх безпеки.

Основні результати дослідження. Економічна безпека суб'єктів господарювання – це стан їх захищеності

від впливу негативних дестабілізуючих зовнішніх та внутрішніх факторів впливу, а також здатність своєчасно усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, що не відбиваються деструктивно на діяльності підприємств і забезпечують ефективне використання ресурсів для стабільного функціонування, економічної стабільності, динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам.

Слід зазначити, що дослідження загроз і небезпек, ризиків та невизначеностей широко представлені в науковій літературі. Останнім часом ученими приділяється чимало уваги визначенню та оцінці стану економічної безпеки суб'єктів господарювання, а також розробці заходів її забезпечення. Але попри широкий спектр досліджень у цій галузі сьогодні не існує єдиної думки щодо сутності поняття «загроза». У наукових працях панує різноманіття визначень та підходів різних авторів-економістів та спеціалістів служб безпеки щодо трактування цього поняття.

У дослідженнях більшості науковців превалює точка зору, що поняття «небезпека» є більш глобальним, ширшим, ніж поняття «загроза», і вміщує в собі можливість заподіяння шкоди, вплив негативних факторів та сукупність умов, що несприятливо впливають на стан діяльності суб'єкта господарювання.

Наприклад, М. В. Куркін, В. Д. Понікаров, Д. В. Назаренко [5] небезпекою вважають можливість заподіяння шкоди споживачам та інтересам особи, суспільства, держави. А під поняттям «загроза» розуміють імовірність настання небезпеки. При цьому стан економічної безпеки визначається як потенційна можливість завдання шкоди суб'єкту господарювання з боку окремих факторів, обумовлених характером господарської діяльності й оточенням.

Поняття загрози Є. О. Олейніков визначає як найбільш конкретну та безпосередню форму небезпеки або сукупність умов і факторів, що створюють небезпеку інтересам різних суб'єктів [7, с. 10].

Такі вчені, як О. М. Бандурка, В. Є. Духов, К. Я. Петрова, І. М. Червяков [1, с. 10], розглядають економічну загрозу як потенційну можливість завдання шкоди суб'єктам господарської діяльності з боку окремих чинників внутрішнього та зовнішнього середовища, тобто трактують появу загрози як імовірність економічних втрат для підприємства.

Деякі автори визначають економічну безпеку як конкретну і безпосередню форму виявлення загрози, що має ймовірне математичне значення [5]. Наприклад, В. Л. Ортинський [8] вважає, що загрози економічній безпеці – це дія дестабілізуючих природних і/або суб'єктивних факторів, пов'язаних із недобросовісною конкуренцією та порушенням законів і норм, що може спричинити потенційні або реальні втрати для організації. Визначення такого характеру описує суть явища, однак не визначає ступінь його дії.

Як вважає А. Вінников [11], загроза – це нереалізована, але реально існуюча (з певною вірогідністю) можливість завдання банку будь-якого збитку. Під загрозою розуміють сукупність умов, процесів, чинників, які перешкоджають реалізації економічних інтересів суб'єктів господарської діяльності чи створюють небезпеку для них. По суті, загроза економічній безпеці припускає аналіз гіпотетичного (прогнозованого) стану підприємства внаслідок прийнятих раніше стратегічних

економічних та науково-технічних рішень, загальних тенденцій щодо зміни попиту на продукцію (послуги), обсягів інвестицій і т. ін.

Досі чітко не визначено, як між собою співвідносяться поняття «небезпека» та «загроза». Здебільшого науковці вважають загрозою потенційну можливість настання небезпеки, а небезпекою – можливість завдання шкоди суб'єктам господарювання. У такому разі поняття «загроза» є ширшим за поняття «небезпека». Загроза розглядається як більш глобальне поняття, ніж небезпека, при цьому визначальним фактором є ступінь можливості настання цього негативного явища, процесу чи події. Але з цим важко погодитись, позаяк поняття «небезпека», на наш погляд, розуміється як поява реально-го дестабілізуючого чинника економічного стану суб'єкта господарювання.

Деякі автори поняття безпеки ототожнюють із поняттям ризику. Як зазначає М. С. Клапків, «етимологічно слово «ризик» у різних мовах пов'язується в першу чергу з появою небезпеки або непевності в різних сферах господарської діяльності та суспільно-економічного буття... Незважаючи на різну індивідуальну оцінку багатьма авторами походження і змісту терміну «ризик», воно, у більшій чи меншій мірі, ними тісно пов'язується із загальним розумінням небезпеки, збитку, дефекту, знищення, азарту, випадку, загрози, потреби, ненадійності, незнання, невизначеності, непевності, а часом і шансу» [10, с. 12]. Отже, ризик є ймовірнісним поняттям несприятливого результату або самого розвитку події, за якої суб'єкт господарювання може зазнати відповідних збитків.

Поряд із категоріями «небезпека» та «ризик» існує поняття «невизначеність», під яким розуміється неможливість отримання однозначних, об'єктивних і абсолютних параметрів щодо досліджуваної системи. Невизначеність є певним чином поняттям імовірнісним та досить співмірним із поняттям «ризик», оскільки їх основу становить відхилення результату від очікуваного або середнього значення.

Дослідивши категоріальний апарат складових загроз економічній безпеці, можна стверджувати, що загроза, по суті, є поняттям, що охоплює небезпеки, ризики, невизначеності, непевності та інші дестабілізуючі фактори, що своєю деструктивною дією можуть вплинути або впливають тим чи іншим чином на економічний стан суб'єкта.

Під загрозою економічній безпеці торговців цінними паперами, своєю чергою, слід вважати можливість заподіяння негативного впливу на інформаційну, фінансову, економічну чи інші сфери діяльності суб'єкта господарювання, що може дестабілізувати його фінансово-економічне становище.

Отже, усю сукупність загроз економічній безпеці торговців цінними паперами можна поділити на такі складові: небезпеки, ризики і невизначеності. Ці поняття, як зазначено вище, складають за своєю суттю основу загроз, оскільки є меншими за масштабами та сутнісною характеристикою.

Для врахування наявних загроз, небезпек, ризиків та невизначеностей необхідно виробити механізм забезпечення економічної безпеки торговців, що базується на такому алгоритмі:

- визначення фінансово-економічних інтересів торговця;
- визначення загроз і небезпек інтересам торговця;
- діагностика та оцінка існуючих загроз і небезпек;

- комплексний аналіз складових наявних загроз та небезпек;
- розробка інструментарію щодо забезпечення економічної безпеки торговця;
- реалізація комплексу програм щодо забезпечення економічної безпеки торговця.

Першим і найважливішим етапом забезпечення відповідного рівня безпеки є визначення дестабілізуючих факторів роботи торговців, залежно від яких буде формуватися аналітичний комплекс та їх оцінка відповідно до ступеня впливу. З огляду на це необхідно здійснити класифікацію загроз за різними ознаками, що можуть охопити всю сукупність потенційних загроз діяльності торговців і відповідають специфіці діяльності останніх (див. рис.).

За сферою поширення загрози економічній безпеці торговців цінними паперами можна поділити на: виробничі; фінансові; експортно-імпорتنі; технологічні; інституційні; військово-економічні; соціально-економічні; демографо-економічні; еколого-економічні; інші.

За можливістю контролювати наслідки заподіяння шкоди економічному стану загрози можуть бути:

- контрольовані – за умови виникнення цього виду загрози управлінська ланка та провідні фахівці служби безпеки мають змогу скеровувати і мінімізувати дію негативних факторів, здійснюючи комплекс поточних, тактичних, стратегічних та оперативних заходів з метою зменшення ступеня впливу дії загрози;
- неконтрольовані – виникають зазвичай різко і досить непередбачувано, мають стихійний, глобальний характер, не підлягають прямому впливу та мінімізації за будь-яких умов.

За характером здійснення загрози ми поділяємо на два види:

- навмисні – ті, які спричиняються фізичними або юридичними особами задля заподіяння шкоди майну, іміджу, корпоративній стратегії та ін.;
- ненавмисні – ті, що заподіяні суб'єкту господарювання за необачністю, недбалістю, неефективністю менеджменту, та всі інші дії, що не мали за мету дестабілізуючих наслідків.

За характером наслідків розрізняють чисті (статичні) та спекулятивні (динамічні) загрози економічній безпеці.

За сферою дії існують такі загрози, які мають вплив на матеріальні цінності, й такі, що впливають на нематеріальні цінності.

За наслідками можуть бути:

- загрози економічній безпеці, що не мають наслідків, тобто ті, що не спричинили значного негативного впливу та після дії яких відновлення стабільного стану відбувається за короткий термін і майже невідчутно;
- допустимі загрози, що за масштабами наслідків дають можливість відновити попередній стан не більш як за півроку; вони реалізуються переважно у фінансовій, економічній, інформаційній, техніко-технологічній та кадровій сферах;
- критичні загрози, за яких відновлення стабільного передкризового стану функціонування суб'єкта можливе, але потребує додаткових значних капіталовкладень, розробки конкретної стратегії і залучення висококваліфікованих спеціалістів;
- катастрофічні загрози, які мають невірний

вплив на діяльність торговця та за своєю суттю є руйнівними і глобальними; у разі настання такого рівня загрози повернення до докризового стану виявляється важким довготривалим процесом і зазвичай не дає позитивних результатів.

За джерелом виникнення загрози економічній безпеці пропонуємо розглядати як:

- природні – ті, що спричинені природними факторами або силами непереборної дії;
- антропогенні – ті, що викликані сукупністю факторів, обумовлених випадковою чи навмисною діяльністю людини;
- неприродні – ті, що пов'язані з техніко-технологічною складовою діяльності суб'єкта.

За ступенем реалізації виділяють загрози:

- частково реалізовані – ті, що реалізували свій вплив частково, і в майбутньому можливе їх поновлення;
- реалізовані – ті, що повною мірою реалізували себе;
- нереалізовані – ті, що виникли, але не вплинули на діяльність, залишившись нереалізованими.

За масштабом здійснення розрізняють такі загрози безпеці:

- міжнародні – ті, що викликані зміною динаміки та кон'юнктури світових фінансових ринків, коливанням індексів провідних світових фондових бірж;
- загальнонаціональні – ті, що формуються в межах країни; вони зосереджуються переважно у фінансовій сфері та мають суспільно-політичний, законодавчо-правовий характер;
- регіональні – ті, що виникають унаслідок неефективної діяльності регіональних органів фондового ринку, до яких діяльність торговців не була пристосованою, навмисного чи ненавмисного порушення законодавчого поля регіональними органами з питань фондового ринку та фондових бірж;
- локальні – ті, що спричинені небезпечними діями або бездіяльністю місцевих органів загальної юрисдикції, конфліктними ситуаціями з партнерами, правоохоронними органами, неправомірними діями інших учасників фондового ринку;
- індивідуальні – ті, що стосуються окремого торговця цінними паперами і поширюються лише на його діяльність.

За можливістю страхування існують загрози:

- які страхуються – це загрози, що формуються на основі ризикового характеру впливу і підлягають диверсифікації, хеджуванню, страхуванню та іншим методам мінімізації впливу;
- які частково страхуються – це загрози, що мають складний характер і страхування яких дає змогу убезпечення від певної частини деструктивної дії;
- які не страхуються – це загрози, що не підлягають методам мінімізації.

Слід виділити окремий клас загроз, які розрізняються **за типом впливу на об'єкт** і відповідають специфіці діяльності торговців:

- ті, що впливають безпосередньо, – це загрози економічній безпеці, які виникають та діють без участі інших факторів, є самостійними, мають конкретне спрямування своєї дії і дестабілізують визначену сферу діяльності;
- ті, що впливають через інший фактор, – загрози економічній безпеці, які мають опосередкований характер; ступінь впливу таких загроз є досить значним, оскільки специфіка діяльності торговця на

<p>За сферою поширення:</p> <ul style="list-style-type: none"> - виробничі - фінансові - експортно-імпортні - технологічні - інституційні - військово-економічні - соціально-економічні - демографо-економічні - еколого-економічні - інші 	<p>За джерелом загрози:</p> <ul style="list-style-type: none"> - природні - антропогенні - неприродні 	<p>За типом впливу на об'єкт:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ті, що впливають безпосередньо без участі інших факторів - ті, що впливають опосередковано через інший фактор 	<p>За правомірністю:</p> <ul style="list-style-type: none"> - законні - протизаконні - невраховані законом 	<p>За ступенем відкритості:</p> <ul style="list-style-type: none"> - відкриті - латентні (схриті)
<p>За можливістю контролювати наслідки:</p> <ul style="list-style-type: none"> - контрольовані - неконтрольовані 	<p>За ступенем реалізації:</p> <ul style="list-style-type: none"> - частково реалізовані - реалізовані - не реалізовані 	<p>За можливістю попередження:</p> <ul style="list-style-type: none"> - можуть бути попереджені - можуть бути частково попереджені - не можливо попередити 	<p>За силою впливу на об'єкт:</p> <ul style="list-style-type: none"> - сильні - середні - слабкі 	<p>За ступенем автономності:</p> <ul style="list-style-type: none"> - автономні - залежні
<p>За характером здійснення:</p> <ul style="list-style-type: none"> - навмисні - ненавмисні 	<p>За місцем виникнення:</p> <ul style="list-style-type: none"> - внутрішні - зовнішні 	<p>За вектором впливу на об'єкт:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ті, що формують підвищувальний тренд - ті, що формують знижувальний тренд - нейтральні 	<p>За наслідками:</p> <ul style="list-style-type: none"> - без наслідків - допустимі - критичні - катастрофічні 	<p>За можливістю передбачення:</p> <ul style="list-style-type: none"> - прогнозовані - не прогнозовані
<p>За характером наслідків:</p> <ul style="list-style-type: none"> - чисті (статичні) - спекулятивні (динамічні) 	<p>За тривалістю впливу:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поточні - короткострокові - середньострокові - довгострокові 	<p>За ступенем „популярності“:</p> <ul style="list-style-type: none"> - постійно або часто враховуються ринком - рідко враховуються - не виявлені 	<p>За ступенем небезпеки:</p> <ul style="list-style-type: none"> - небезпечні - особливо небезпечні 	<p>За тривалістю дії:</p> <ul style="list-style-type: none"> - постійні - тимчасові
<p>За сферою дії:</p> <ul style="list-style-type: none"> - матеріальні цінності - нематеріальні цінності 	<p>За можливістю страхування:</p> <ul style="list-style-type: none"> - страхуються - частково страхуються - не страхуються 	<p>За частотою впливу:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ті, що діють постійно (формують довгостроковий ринковий тренд) - ті, що викликають періодичний вплив - рідкісні 	<p>За ступенем важливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> - життєво важливі - стратегічні - тактичні 	<p>За напрямком дії:</p> <ul style="list-style-type: none"> - цілеспрямовані - нецілеспрямовані
<p>За можливістю реалізації:</p> <ul style="list-style-type: none"> - реальні - потенційні 	<p>За масштабом здійснення:</p> <ul style="list-style-type: none"> - міжнародні - загальнонаціональні - регіональні - локальні - індивідуальні 	<p>За „радіусом“ дії:</p> <ul style="list-style-type: none"> - впливають на один об'єкт - впливають на декілька об'єктів 	<p>За рівнем завершеності:</p> <ul style="list-style-type: none"> - завершені - частково завершені - не завершені 	<p>За частотою дії:</p> <ul style="list-style-type: none"> - одноразові - багаторазові

Рис. Класифікація загроз економічній безпеці торговців цінними паперами

Джерело: Складено особисто автором

фондовому ринку передбачає обробку статистичної інформації, що схильна до впливу *опосередкованих факторів*.

За напрямом дії загрози можна поділити на:

- цілеспрямовані – їх виникнення і поширення мають визначений характер, мету та об'єкт своєї дії;
- нецілеспрямовані – вони не мають чітко окресленої мети і справляють свою дію зазвичай на декілька сфер діяльності або об'єктів.

За тривалістю дії загрози економічній безпеці бувають:

- постійні (діють на постійній основі);
- тимчасові (діють певний час, що регламентується першоджерелом виникнення загрози).

За частотою дії загрози економічній безпеці торговців цінними паперами пропонуємо розглядати як:

- одноразові – це загрози, що за своєю суттю складають комплекс деструктивних заходів, які виникають не більш як один-два рази;
- багаторазові – це більш складні загрози, які, виникнувши один раз, справляють свій вплив із певною частотою і тримаються тривалий час.

Найнебезпечнішими для торговців цінними паперами є загрози економічній безпеці **за ступенем відкритості**, серед яких можна виділити:

- відкриті – це загрози, що здатні спричинити як легкі, так і важкі наслідки, але їх особливістю є можливість виявлення, передбачення та застосування методів і способів захисту;
- латентні (скриті) – це загрози, дія яких призводить до значних фінансових та інших збитків суб'єкта; у більшості випадків для усунення наслідків деструктивної дії цих загроз необхідна кваліфікована допомога структур безпеки.

За частотою впливу виділимо загрози:

- ті, що постійно діють, – це загрози, які формують довгостроковий ринковий тренд;
- ті, що викликають періодичний вплив – загрози, які спричиняють середнього ступеня коливання;
- рідкісні – загрози, що мають поточний характер.

За місцем виникнення найтипівішими загрозами можуть бути:

- внутрішні – це дії чи бездіяльність, що суперечать діловим інтересам суб'єкта та можуть спричинити економічний збиток; порушення режиму захисту інформації; недосконалість внутрішньої нормативної документації; відсутність або низький рівень кваліфікації персоналу;
- зовнішні – загрози, пов'язані із несприятливою макроекономічною ситуацією у країні; недосконалістю нормативно-правової та законодавчої бази; нерозвиненістю фондового ринку; спекуляціями із цінними паперами; агресивним заволодінням акціями фірмами-конкурентами.

За ступенем небезпеки виділяємо загрози:

- небезпечні – ті, що можна мінімізувати, попередити чи ліквідувати;
- особливо небезпечні – ті, які не піддаються методам мінімізації і які неможливо знешкодити чи усунути; ці загрози мають руйнівний характер та справляють невиправний вплив.

За ступенем важливості загрози безпеці можна поділити на:

- життєво важливі (помилки в аналізі фінансових

результатів, власного капіталу, прибутку, джерел надходження фінансових ресурсів, виявлення пріоритетних напрямів спрямування грошових потоків);

- стратегічні (недосконалість податкової, кредитної політики, недобросовісна конкуренція на ринку; низький рівень інвестиційної активності; перевищення допустимої норми рівня сумнівної і безнадійної заборгованості у сукупному кредитному портфелі);
- тактичні (коливання курсу долара та національної валюти; наявність некваліфікованих спеціалістів у цій галузі).

За рівнем завершеності пропонуємо розрізняти загрози:

- завершені – ті, які вже своєю дією спричинили певні наслідки та реалізація яких є завершеною;
- частково завершені – ті, дія яких частково є завершеною, але протягом певного часу вони ще можуть впливати на результати діяльності;
- не завершені – ті, дія яких продовжується в теперішній та частково майбутній період часу.

За вектором впливу на об'єкт існують загрози, що формують підвищуючий тренд; понижуючий тренд; нейтральні, тобто ті, що не впливають на коливання тренду.

За силою впливу на об'єкт загрози економічній безпеці бувають:

- сильні – призводять до кризового стану суб'єкта господарювання;
- середні – вплив яких відчувається на діяльності торговця, але наслідки такої негативної дії можливо подолати;
- слабкі – реалізація яких не має значних наслідків, і в деяких випадках вона невідчутна.

За можливістю передбачення загрози можуть бути:

- прогнозовані – загрози, дію та наслідки яких можна прогнозувати на короткостроковий чи довгостроковий періоди;
- не прогнозовані – загрози, дія та наслідки яких є не прогнозованими.

За правомірністю загрози економічній безпеці є:

- законні – загрози, що діють у рамках чинного законодавства та не суперечать йому чи іншим нормативно-правовим актам;
- протизаконні – загрози, що пов'язані із протизаконними діями та суперечать законодавчо-правовому полю щодо об'єкта, який наражається на небезпеку;
- невраховані законом – загрози, дія яких не є протизаконною, але суперечить морально-етичним та ринковим принципам діяльності.

За можливістю запобігання можна розглядати такі загрози економічній безпеці:

- яким можна запобігти;
- яким можна частково запобігти;
- яким неможливо запобігти.

Торговці цінними паперами наражаються на загрози, які поділяються і **за ступенем автономності**:

- автономні – загрози, дія яких спричинена лише одним певним фактором і не залежить від інших умов;
- залежні – загрози, що діють залежно від зовнішніх чи внутрішніх факторів.

За можливістю реалізації розрізняють:

- реальні загрози, настання яких є об'єктивно реальним на певному проміжку часу;

- потенційні загрози, що об'єктивно обов'язково здійсняться у певному проміжку часу в майбутньому.

За «радіусом» дії загрози можуть бути такі, що:

- впливають на один об'єкт чи сферу діяльності торговця;
- впливають на декілька об'єктів чи сфер діяльності торговця.

Для діяльності торговців цінними паперами на фондовому ринку досить характерними є загрози економічній безпеці **за ступенем «популярності»**. Серед них виділяють: ті, що постійно або часто враховуються ринком; ті, що рідко враховуються; не виявлені.

За тривалістю впливу загрози економічній безпеці можна поділити на:

- поточні – ті загрози, що спричинюють свою дію в певний момент часу;
- короткострокові – ті загрози, які реалізуються протягом одного року; вони є досить динамічними у своєму розвитку і терміну впливу, що дає можливість вплинути тільки на конкретні сфери діяльності;
- середньострокові – ті загрози, період реалізації яких становить від одного до п'яти років (наприклад, неефективна державна політика на фондовому ринку; низька кваліфікація управлінського складу; високий рівень інфляції);
- довгострокові – ті загрози, що реалізуються через п'ять та більше років (наприклад, фінансова криза підприємств, що входять до складу індексного кошику індексу фондового ринку, на який орієнтується у своїй діяльності торговець).

Аналіз загрози за класифікаційними ознаками є одним із пріоритетних напрямів управління економічною безпекою торговців цінними паперами, значним внеском у систему оцінки безпеки та розробки механізму її ефективного захисту. Це дає можливість якісно виявити рівень існуючих загрози й за допомогою методів мінімізації досягти найменших втрат в економічній та фінансовій сферах.

Висновки. Отже, думки вчених у галузі економічної безпеки суб'єктів господарювання мають велике розмаїття. Проведене нами дослідження дає змогу запропонувати нове трактування поняття «загроза» з точки зору його оптимальності та окреслити межі цього поняття за ступенем впливу на стан діяльності підприємства, що дозволяє досконаліше оцінити рівень його безпеки.

На основі аналізу існуючих загрози, небезпек і ризиків економічній безпеці нами запропоновано їх вдосконалену класифікацію, адаптовану до специфіки діяльності торговців цінними паперами. Ця класифікація враховує можливі сфери настання загрози, її природу, суть та ін., що дає змогу побудувати механізм забезпечення економічної безпеки торговців цінними паперами і розробити інструментарій досягнення оптимального ступеня безпеки діяльності суб'єкта господарювання.

Література

1. Основи економічної безпеки / О. М. Бандурка, В. Є. Духов, К. Я. Петрова, І. М. Червяков. – Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 236 с.
2. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) / О. І. Барановський. – К. : КНТЕУ, 2004. – 759 с.
3. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / [В. М. Геєць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк та ін.] ; за ред. В. М. Гейця. – Харків : ІНЖЕК, 2006. – 240 с.
4. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. – К. : Лібра, 2003. – 280 с.
5. Куркін М. В. Контроль та захист економічної безпеки діяльності підприємств / М. В. Куркін, В. Д. Понікаров, Д. В. Назаренко. – Х. : ФОРМ Павленко О. Г., ІНЖЕК, 2010. – 300 с.
6. Куркін Н. В. Управление экономической безопасностью развития предприятия : монография / Н. В. Куркин. – Днепропетровск : АРТ-ПРЕСС, 2004. – 450 с.
7. Олейников Е. А. Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность) / Е. А. Олейников. – М. : Бизнес-школа «Интер-Синтез», 1997. – 288 с.
8. Ортинський В. Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко. – К. : Правова єдність, 2009. – 544 с.
9. Реверчук Н. Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур / Н. Й. Реверчук. – Львів : ЛБІ НБУ, 2004. – 195 с.
10. Клапків М. С. Страхування фінансових ризиків : монографія / М. С. Клапків. – Тернопіль : Економічна думка, Карт-бланш, 2002. – 570 с.
11. Винников А. С. Банк России и банковская безопасность / А. С. Винников // Регион. – 1997. – № 2.

Стаття надійшла до редакції 15 вересня 2010 року

ЕКОНОМІЧНИЙ ЧАСОПИС-XXI

Журнал для національної еліти України

ПЕРЕДПЛАТИ І ДОЛУЧАЙСЯ!